

Голас Радзімы

№ 4 (1470)
27 студзеня 1977 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 2 кап.
Год выдання 22-і

Народнаму артысту Савецкага Саюза, старшыні прэзідыума Беларускага таварыства «Радзіма» Рыгору Раманавічу ШЫРМЕ споўнілася 85 год. Артыкул аб ім змешчаны на 7-й стар.

ДЗВЕ процілеглыя тэндэнцыі назіраюцца ў развіцці чалавецтва. Першая, зусім натуральная і біялагічная абумоўленая, — лепей жыць: няспынна паляпшаць матэрыяльныя ўмовы жыцця, узбагачаць культурна і духоўна, развіваць для гэтага тэхналогію вытворчасці і навуку. Тут дасягнуты велізарны прагрэс, плён якога вядомы кожнаму з нас.

Другая тэндэнцыя — антаганістычная першай, жыццесцвярдзальнай, варожая ўсёй чалавечай істоце: няспынна паляпшаць і ўдасканальваюць спо-

ВЯЛІКАЯ СТРАТЭГІЯ МІРУ

сабы забойства людзей і знішчэння дасягненняў цывілізацыі. У гэтым напрамку людзі наблізіліся да мяжы смертазабойчага прагрэсу. Цяпер тэрмаядзерная, бактэрыялагічная і хімічная зброя здольна знішчыць не толькі гарады з мільённым насельніцтвам, але і цэлыя краіны, а можа нават і ўсё жывое на зямлі. Калі даўней краіны вялі між сабой трыццацігадовыя войны, а іх

насельніцтва ўсё-такі расло, то — хто ведае — зараз можа дастаткова будзе і трох дзён, каб ператварыць зямлю ў мёртвую пустыню.

Стала ясна: трэба спыніць гэты шалёны «прагрэс». Нельга больш ваяваць! Нельга бясконца набіваць атамнай зброяй падземныя сховішчы, бо ў рэшце рэшт яны ўзарвуцца. Як ніколі раней, народам неабход-

ны мірнае суіснаванне і раззбраенне.

Пачынаючы з першых дзён Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Петраградзе, пачынаючы з закліку Леніна спыніць імперыялістычную вайну, барацьбу за мір узначальваюць камуністы. З таго малага ручайка, што шэсцьдзесят гадоў назад прабіўся на паверхню грамадскага жыцця ў Расіі, барацьба за ўсеагульны мір ператварылася

ў магутную паўнаводную раку, якая хлынула на ўсе кантыненты, якая ўвабрала ў сябе шматлікія, вялікія і малыя, антываенныя прытокі і пачала змываць і разбураць стойбішчы агрэсараў. Як і шэсцьдзесят гадоў назад, сёння гэта рака мае свае вытокі ў Маскве, у нашай мірнай сталіцы.

Дзве добрыя весткі разышліся па ўсёму свету гэтымі днямі з Масквы. Там адбыўся Сусветны форум міралюбівых сіл, на які сабралася 500 дэлегатаў са 115 краін усіх кантынентаў. З Масквы таксама паведамілі [Заканчэнне на 4-й стар.]

ДЭПУТАТ — АСОБА

ПАУНАМОЦНАЯ

«Заканадаўцы і выканаўцы»

стар. 2—3

КУРС — НА РАЗРАДКУ

МІЖНАРОДНАЙ НАПРУЖАНАСЦІ

«Внешняя политика и Коммунистическая партия».

стар. 6

ПАЭТ РЭЦЭНЗУЕ ПАЭТА

«Толькі блізкіх збліжае ростань»

стар. 6—7

рыць Іван Берасцень. — Дэпутаты не ставяць пад сумненне правільнасць праекта ў цэлым. Але аўтарытэты састаў камісій дазваляе зірнуць на дакумент з зусім іншых пунктаў гледжання: пазбегнуць памылак вузкаведамаснага падыходу, збалансаваць інтарэсы асобных галін і ўсяго эканамічнага комплексу, больш поўна ўлічыць патрэбы працоўных. Гэта якраз усё тое, што вызначае паняцце «дзяржаўны падыход».

Такі падыход праявіўся і ў час апошняй у 1976 годзе сесіі Вярхоўнага Савета БССР, калі зацвярджаўся дэталёвы план развіцця народнай гаспадаркі рэспублікі на 1976—1980 гады. Перадгісторыя галасавання такая. 11 спецыяльна створаных падрыхтоўчых камісій, дзе працавалі 86 дэпутатаў і звыш 50 запрошаных экспертаў, на працягу месяца перад сесіяй уважліва аналізавалі кожны паказчык прапанаванага ўрадам пяцігадовага плана. Вось сутнасць толькі некалькіх з дзесяткаў зробленых камісіяй заўваг. Няправільна размеркаваны па гадах тэмпы прыросту грамадскай вытворчасці, самыя высокія планаваліся на канец пяцігодкі — працаваць трэба без «раскачкі»; будаўнікі ўзяліся выканаць вялікі аб'ём работ, але забыліся аб прапарцыянальным развіцці ўласнай індустрыяльнай базы — яе магутнасцей можа не хапіць; некаторыя галіны плануюць малую ўдзельную вагу прадукцыі вышэйшай якасці — гэта супярэчыць асноўнаму курсу пяцігодкі эфектыўнасці і якасці; не вынайшаны рэзервы для дадатковага жыллёвага будаўніцтва...

Аснова плана на пасяджэнні чарговай сесіі Вярхоўнага Савета была зацверджана, але ў закон аб ім упісаны артыкул аб тым, што ўраду даручаецца дэталёва разгледзець усе заўвагі камісій і дэпутатаў.

«РАЗГЛЕДЗЕУШЫ ЗАЎВАГІ»

«Наш лёс знаходзіцца ў руках людзей, якія нічога не ствараюць і ні аб чым не мараюць», — сказаў аб амерыканскіх заканадаўцах у часопісе «Нью-Йорк таймс мэгэзін» вядомы публіцыст Расел Бейкер.

Калі я чытаў гэта прызнанне, мне ўспомніліся словы, сказаныя год назад з

трыбуны першай у яго жыцці сесіі Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дэпутатам Васілём Качмаровым. «Незадоўга да пачатку Вялікай Айчыннай вайны, — сказаў ён, — Магілёўская абласная газета «Саха і молат» змясціла паведамленне аб тым, што былы беспрытульны Харлампій Качмароў стаў членам вышэйшага органа ўлады самага першага склікання. Сёння перад вамі выступае сын таго беспрытульнага, таксама абраны за поспехі ў працы дэпутатам парламента. Гэты штырх маёй біяграфіі вельмі характэрны для савецкай рэчаіснасці. У СССР чалавек працы з'яўляецца сапраўдным гаспадаром уласнага лёсу і лёсу краіны. Я ганаруся тым, што мне даручана справа дзяржаўнай важнасці, і зраблю ўсё, каб апраўдаць давер сваіх выбаршчыкаў».

Ці не праўда, чалавека з такімі думкамі і перакананнямі ніяк не назавеш халодным функцыянерам? А з такім жа настроем працуюць у нашым парламенце ўсе народныя абраннікі.

Васіль Качмароў, па прафесіі машыніст цэплавоза, абраны членам камісіі па транспарту і сувязі. Дэпутаты справядліва вырашылі, што менавіта тут з найбольшай карысцю для справы яму прыдасца жыццёвы вопыт і веды.

Нядаўна Вярхоўны Савет даручыў кадравому чыгуначніку правесці дзейнасць сумежнай галіны — воднага транспарту. І наўрад ці хто мог справіцца з такім заданнем лепш, чым дэпутат Качмароў. Ён з дапамогай запрошаных спецыялістаў па-гаспадарску ўнікнуў у такія пытанні работы рачнікоў, якія самі яны не закраналі. Кіраўнікам галіны, выкліканым пасля гэтага на чарговае пасяджэнне камісіі, давалося выслухаць ад дэпутата-рабочага нямала сур'ёзных заўваг.

Вынік — у гэтым не прыходзіцца сумнявацца — будзе такі ж, як і ў выпадку з акадэмікамі. У чарговым інфармацыйным весніку для дэпутатаў з'явіцца лакалічнае паведамленне, якое пачнецца словамі: «Разгледзеўшы заўвагі пастаяннай камісіі па транспарту...» Гэта значыць, што дзесьці ажывілася работа партыі, палепшыўся графік руху суднаў, адкрыліся новыя пасажырскія маршруты...

Справы савецкіх парламентарыяў заўсёды вызначаюцца канкрэтнасцю.

Вячаслаў ХАДАСОЎСКІ.

мільяонаў кварцір, што павышала ўлучыць жылліныя ўмовы яшчэ 11 мільяонам чалавек. Дома в асноўным ствараюцца за счет гаспадарства, бюджета, квартыры людзі атрымліваюць бясплатна. Квартырная ж плата разам з камунальнымі ўслугамі складае 3—5 процантаў бюджета сярэдняй сям'і і не пакрывае і трэці расход на садынаванне жыллага фонда. Остатнія дзве трэці, а гэта больш за мільярд рублёў у год, асигнуюцца гаспадарствам.

Квартырная плата ні разу не павышалася ў нас з 1928 года. С 1948 года незменнымі застаюцца плата за цэнтральнае атопление, электраэнергію, газ, тарыфы на асноўныя віды горадскога транспарта і т. д. На гэтых відах ўслуг гаспадарства таксама несёт значныя ўбыткі.

Многумільярдныя дотацыі, якія гаспадарства выдзяляе на нашы побытныя, сельскія і іншыя нужды, толькі часткова пакрываюцца за счет налогаў. На іх долю прыходзіць усё волевым чынам з сям'і прачынаюцца.

тов гаспадарства, што павышала ўлучыць жылліныя ўмовы яшчэ 11 мільяонам чалавек. Дома в асноўным ствараюцца за счет гаспадарства, бюджета, квартыры людзі атрымліваюць бясплатна. Квартырная ж плата разам з камунальнымі ўслугамі складае 3—5 процантаў бюджета сярэдняй сям'і і не пакрывае і трэці расход на садынаванне жыллага фонда. Остатнія дзве трэці, а гэта больш за мільярд рублёў у год, асигнуюцца гаспадарствам.

Дзенгі на дотацыі гаспадарства атрымліваюць прыбыты прадпрыемствы, якія з'яўляюцца галоўнай часткай даходаў гаспадарства, і за счет адносна высокага цен на спіртныя напіткі, натуральныя меха, ювелірныя вырабы і другія прадметы роскошы.

В 1977 году прадукцыя мяса, молака, дэрскай адежды і другіх «нерэнтабельных» тавараў намерана значна павялічыць. Следстванна, возрастат і ўбыткі гаспадарства. Убыткі, выгоды, аднак, всем.

Г. ПИСАРЕВСКИЙ, эканамічны асобавы АПН.

«Белая Русь» — так называецца новы рэстаран на 200 месцаў, які адкрыўся ў Салігорску. У двухпавярховым будынку размясціліся таксама піўны бар і банкетная зала, прызначаныя для правядзення вясялляў і юбілеяў.

НА ЗДЫМКАХ: рэстаран «Белая Русь»; у зале рэстарана.

Фота П. НАВАТАРАВА.

Гарызонты навукі

СЭРЦА ЛЕЧЫЦЬ РОБАТ

У наш час, калі найзлейшым ворагам чалавека з'яўляюцца хваробы сэрца, узнікла неабходнасць ранняй дыягностыкі. Патрэбна новая метадыка распазнавання хворобы і прычыны новай ўрачэбнай і тэхнічнай сродкі. Стварэннем іх заняты навуковыя лабараторыі кібернетычных метадаў дыягностыкі і біякіравання Мінскага медыцынскага інстытута.

Кібернетыка і медыцына. Ці можна давораць машыне адвечнае права ўрача лячыць хворых? Адказаць на гэтыя пытанні адным з першых у краіне ўзяўся беларускі вучоны, член-карэспандэнт АН БССР, прафесар Г. Сідарэнка.

Тэарэтычныя распрацоўкі даследчыка леглі ў аснову першай у нашай краіне маніграфіі, прысвечанай пытанню выкарыстання кібернетыкі ў тэрапіі. Па ініцыятыве Сідарэнкі ў Мінску была створана праблемная навукова-даследчая лабараторыя, супрацоўнікі якой — урачы, матэматыкі, інжынеры-радыётэхнікі і электронікі — вырабілі шэраг арыгінальных прыстасаванняў для аўтаматычнай дыягностыкі ішэмічнай хворобы сэрца і гіпертаніі. Кібернетычны «дактары» ўжо абследавалі больш як пяць тысяч чалавек, дана-

маглі знайсці сімптомы захворванняў на самай ранняй стадыі.

Вырашаючы праблему масавай прафілактыкі, вучоныя лабараторыі распрацавалі шматканальную інфармацыйна-вымяральную кантрольную сістэму для аўтаматызацыі кардыялагічнай дыягностыкі.

— Я шмат гадоў выношваю ідэю кібернетычных абследаванняў сэрца, — гаворыць Сідарэнка. — Цяпер яна стала рэальнасцю, хоць работы яшчэ непачаты край. Сумесна з Усесаюзнам навукова-даследчым і выпрабавальным інстытутам медыцынскай тэхнікі і Інстытутам кардыялогіі АН СССР імя Мяснікова мы распрацоўваем трохэтапны метадавы масавых кардыялагічных абследаванняў. У гэтай вельмі патрэбнай справе вялікая роля адводзіцца нашай сістэме. Яна ўвядзе ў стварэнне ў СССР мабільныя дыягнастычныя комплексы.

Апрануты ў лёгкі спартыўны касцюм, з прымацаванымі да розных участкаў цела датчыкамі, пацыент падобны на касманаўта. Зручна сядзячы ў садле велаэргометра, ён павольна круціць педалі.

Уздоўж сцяны стаяць рэгіструючыя прыборы. Мігаюць рознакаляровыя сігнальныя

лямпачкі, на павольна пльвучай папяровай стужцы самапісцы выводзяць зігзагі. Аб'ектыўны і бясстрасны электронны «ўрач» няспынна «выслухоўвае» хворага. Дыягназы вельмі дакладны. Нават самы вопытны тэрапеўт не мог бы аспрэчыць яго.

У суседнім памяшканні размяшчаецца апошняя навінка вучоных — арыгінальны электронны комплекс «Віатар-1». Гэта разумны кібернетычны «дактар». Атрымаўшы і закардыграфічны вынікі абследавання, ён бярэ хворага пад свой неаслабны кантроль і, улічваючы стан сэрца і іншых органаў, данамагае ўрачу строга індывідуальна вызначыць і правесці курс лячэння. З чатырох магчымых лекаў ён самавыбірае для пацыента самае аптымальнае, строга дазіравае ў залежнасці ад аб'ектыўных паказчыкаў.

У пачатку гэтага года на Мінскім аўтамабільным заводзе будзе праведзена першая ў Беларусі масавая прафілактычная праверка рабочых на сардэчна-сасудзісты захворванні. Створаныя вучонымі і інжынерамі кібернетычныя «дактары» выслухоўваюць, старанна абследаваюць і дадуць сваё заключэнне адразу некалькім тысячам людзей.

Е. ПАЛУШКІНА.

ПАСКАРАЕЦЦА СЕЛЕКЦЫЯ РАСЛІН

Два-тры пакаленні ячменю, аўса і азімага жыта вырасталі сёлета ў селекцыйных цэнтрах вучоных Беларускага навукова-даследчага інстытута земляробства. У чатырох секцыях такіх цэнтрав агульнай плошчай тысяч квадратных метраў абсталяваны кліматычныя камеры і халадзільныя ўстаноўкі.

Для вывучэння і аналізу развіцця раслін шляхам рэгулявання тэмпературы, вільгаці і асвятлення ствараюцца любыя ўмовы: суровая засуха або павышаная вільготнасць, кароткі або доўгі дзень. Халадзільныя ўстаноўкі даюць магчымасць знізіць тэмпературу да мінус трыццаці градусаў для выпрабавання ўзораў азімых культур на марозаўстойлівасць. У спецыяльнай камеры пры трохча-

тырохградусным марозе яравізуць азімыя злакі.

Цяпер заканчваецца будаўніцтва селекцыйнага комплексу 12 кліматычных камер і халадзільнай ўстаноўкі, лабараторыі навуковых супрацоўнікаў. Асноўныя працэсы кіравання прыборамі аўтаматызуюцца.

Заходні селекцыйны цэнтр, створаны ў Жодзіна пры Беларускай навукова-даследчым інстытуце земляробства, у дзевятай пяцігодцы перадаў на дзяржаўныя выпрабаванні звыш 40 сартоў збожжавых, зернебабовых і крупяных культур, выведзеных беларускімі, літоўскімі, латвійскімі і эстонскімі селекцыянерамі. Многія з навінак ужо раянаваны. У іх ліку — азімае жыта «Белта», «Дружба», «Камбайнін», ячмень «Сувенір», «Мінскі», «Тоамас».

Цяпер вучоныя працуюць над стварэннем новых сартоў азімых і яравых культур, здольных даваць з гентара 80—90 цэнтнераў высаканаснага збожжа, устойлівых да паліганія, хвароб і шкоднаў. Селекцыйны комплекс даць магчымасць снараць працэс «нараджэння» сорту з 12—15 да 7—8 гадоў.

ДЭТАЛІ СТАЛІ БОЛЬШ НАДЗЕЙНЫМІ

Вучоныя Інстытута праблем надзейнасці і даўгавечнасці машын АН БССР распрацавалі метадавы асабавы розных дэталей шляхам прыпаявання металічных парашкоў з выкарыстаннем электрычнай дугі. Прымяненне такой навінкі на Мінскім станкабудаўнічым заводзе імя Кастрычніцкай рэвалюцыі для наяснення бронзавага слоя на ўнутраны паверхні ўтулак вялікіх размераў дало магчымасць атрымаць эканамічны эффект звыш 10 тысяч рублёў за год.

Выкарыстанне новага спосабу вельмі эфектыўнае для дэталей, якія працуюць ва ўмовах інтэнсіўнага абразіўнага зносу і ўдараў.

ГОД 1920-ы

У канцы студзеня — пачатку лютага адбыўся «Тыдзень фронту і транспарту». Беларускі народ разам з усім савецкім народам грамадзянскай працай у тыле забяспечваў Чырвоной Арміі магчымасць весці пераможную вайну з ворагам.

1 ЛЮТАГА 1920 ГОДА ў Мінску выйшаў першы нумар газеты «Савецкая Беларусь» — органа ЦК КП(б) Літвы і Беларусі.

25 КРАСАВІКА армія буржуазнай Польшчы перайшла ў наступленне на Паўднёва-Заходнім і Заходнім фронце ад Прыпяці да Днястра. Пачаўся новы паход Антанты. **29 КРАСАВІКА** ВЦВК і СНК прынялі зварот «Да ўсіх рабочых, сялян і сумленных грамадзян Расіі» ў сувязі з нападам буржуазна-памешчыцкай Польшчы на Савецкую Расію, у якім заклікалі ўзняцца на барацьбу за свабоду і незалежнасць сацыялістычнай дзяржавы.

14 МАЯ часці Чырвоной Арміі перайшлі ў наступленне супроць інтэрвентаў на тэрыторыі Беларусі. **4 ЛІПЕНЯ** пачалася агульнае наступленне Чырвоной Арміі па ўсяму фронту, а **11 ЛІПЕНЯ** быў вызвалены Мінск. На працягу месяца ўся тэрыторыя Савецкай Беларусі, захопленая ў 1919 годзе, была вызвалена.

31 ЛІПЕНЯ адбылося сумеснае пасяджэнне прадстаўнікоў Мінскага губернскага ЦРК, ЦК

КП(б) Літвы і Беларусі, савецкіх і прафсаюзных арганізацый горада і губерні, на якім была прынята «Дэкларацыя аб абвешчэнні незалежнасці Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусі». У дэкларацыі гаварылася, што асноўныя палажэнні аб арганізацыі народна-гаспадарчага жыцця, абвешчаныя 1 студзеня 1919 года ў Маніфесте Часовага рэвалюцыйнага рабоча-сялянскага ўрада Беларусі, аднаўляюцца поўнасцю.

5 ВЕРАСНЯ ў Мінску на пасяджэнні ЦК КП(б) Літвы і Беларусі было разгледжана пытанне аб роспуску ЦК КП(б) Літвы і Беларусі і стварэнні асобных партыйных цэнтраў у кожнай рэспубліцы. ЦК КП(б) Літвы і Беларусі быў распушчаны.

14 ВЕРАСНЯ ў Мінску адкрыўся Беларускі дзяржаўны драматычны тэатр.

24—27 ВЕРАСНЯ адбыўся першы з'езд Камуністычнага Саюза Моладзі Беларусі, 140 дэлегатаў якога прадстаўлялі 3 000 камсамольцаў. З'езд абмеркаваў пытанні: бягучы момант і задачы моладзі, аб рабоце ў вёсцы, аб палітасветрабоне, сацыялістычным выхаванні моладзі, аб юнацкім друку і інш. З'езд выбраў ЦК Камуністычнага Саюза Моладзі Беларусі.

22—25 ЛІСТАПАДА ў Мінску адбыўся III з'езд Кампартыі Беларусі. У яго рабоце прыма-

лі ўдзел 68 дэлегатаў, якія прадстаўлялі 1 700 членаў партыі. З'езд падкрэсліў непартыйную ідэйную і арганізацыйную сувязь Кампартыі Беларусі з РКП(б). Было выбрана пастаяннае Цэнтральнае Бюро Кампартыі Беларусі.

3 СНЕЖНЯ Прэзідыум ВСНГ адпусціў Саўнаргасу Беларусі аванс у суме аднаго мільярда рублёў на аднаўленне народнай гаспадаркі і забяспячэнне яго неабходнымі матэрыяльна-тэхнічнымі фондамі на бліжэйшыя 2—3 месяцы.

13—17 СНЕЖНЯ ў Мінску праходзіў II Усебеларускі з'езд Саветаў. Ён адбыўся ва ўмовах, калі тэрыторыя Беларусі была ачышчана ад акупантаў і банд Савікава і Булак-Балаховіча. Усе рашэнні з'езда былі накіраваны на аднаўленне і ўмацаванне ўлады Саветаў, аднаўленне разбуранай вайной народнай гаспадаркі, паляпшэнне забяспячэння насельніцтва прадуктамі і прамысловымі таварамі, ўмацаванне саюза рабочага класа і працоўнага сялянства. Вышэйшай уладай рэспублікі быў абвешчаны з'езд Саветаў, а паміж з'ездамі — Цэнтральны Выканаўчы Камітэт БССР. З'езд усклаў кіраўніцтва рэспублікай на Савет Народных Камісараў, абраў Цэнтральны Выканаўчы Камітэт Саветаў Беларусі.

Яўген ВЕРАБЕЙ

Даўно за начнымі заваямі
Набагаўся вецер і спіць.
І, як маладая, у вэлюме
Бязрозга красуня стаіць.

Стаіць яна ў полі, чароўная,
І толькі мароз прызнае.
І дзіва! Па снезе ўсё роўна я
Чагосьці іду да яе.

На просторах Родины

ЧЕЛОВЕК И ПУСТЫНЯ

Свьше 200 миллионов гектаров, или почти десять процентов территории Советского Союза, занимают пустыни. За последние десятилетия человек значительно изменил их облик: здесь построены новые города и поселки, предприятия нефтегазовой, химической и других отраслей промышленности, крупные ирригационные системы, тысячи километров железных и шоссейных дорог.

Но суровый климат пустынных районов остался неизменным. Температура воздуха летом доходит в тени до +50 градусов по Цельсию, чрезмерная сухость, интенсивная солнечная радиация, раскаленные пески — все это оказывает влияние на человека.

Можно ли облегчить и ускорить адаптацию человека к условиям пустыни? Решением этой проблемы заняты специалисты ряда научно-исследовательских институтов медико-биологического профиля в республиках Средней Азии.

Один из них — Туркменский институт физиологии и экспериментальной патологии аридной (пустынной) зоны. Ученые изучают физиологические, биохимические и структурные основы адаптации человека к климату пустыни, проводят исследования научно-прикладного характера, в частности физиологических механизмов работоспособности человека и методов ее повышения в условиях пустыни Каракум. Вот первые рекомендации специалистов института.

В пустынный летний период начинать рабочий день в 7 часов утра, кроме обычного обеденного перерыва вводить еще два дополнительных, по 20—30 минут каждый. При работах под открытым небом наиболее благоприятен режим с удлиненным перерывом — с 12 часов до 16 часов 30 минут. Установлена также целесообразность работы летом в две смены или только во вторую с окончанием в 23 часа 30 минут. Такие режимы труда и отдыха заметно улучшают теплообмен в организме человека и на 10—15 процентов повышают производительность труда.

Терморегуляторные реакции в организме человека протекают наиболее благоприятно при перепаде температур между наружным воздухом и внутри помещения не более 10—12 градусов по Цельсию. При более резких перепадах возникает опасность простудных заболеваний.

Заметно улучшают состояние сердечно-сосудистой системы, водно-солевого обмена и поднимают работоспособность некоторые тонизирующие средства. В частности, жителям пустынных районов был предложен напиток, приготовляемый из отвара верблюжьей травы. Он не только хорошо утоляет жажду, но и служит профилактическим средством против желудочно-кишечных заболеваний. Хорошо зарекомендовал себя в пустынной зоне традиционный зеленый чай.

Проблема «человек и пустыня» решается комплексно: наряду с физиолого-гигиеническими и техническими средствами важное место принадлежит социальным мероприятиям. Рабочим пустынных зон предоставляются дополнительные отпуска и региональные надбавки к заработной плате.

Многие вопросы облегчения жизнедеятельности человека в пустыне ждут своего решения. Мы еще мало знаем о физиологических и патофизиологических механизмах перегревания человека, недостаточно разработаны методы профилактики и лечения перегревания. Эти и ряд других вопросов исследуются советскими физиологами и гигиенистами.

Бахрам БАГИРОВ,
доктор медицинских наук.
АПН.

ВЯЛКАЯ СТРАТЭГІЯ МІРУ

[Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.]

аб выступленні Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. Брэжнева ў Туле, які выказаў шэраг новых думак і меркаванняў адносна барацьбы за мір і разрадка міжнароднай напружанасці.

Нам варта звярнуць пільную ўвагу на гэты падзеі.

500 дэлегатаў са 115 краін... У іх ліку сацыялісты, сацыял-дэмакраты, лібералы, сваяшэчнікі, парламентарыі, вучоныя, прафсаюзныя дзеячы. Падумаеце: ці было гэта магчыма ў Петраградзе 1917 года? Сацыял-дэмакраты, лібералы, не гаворачы ўжо аб рэлігійных дзеячах і буржуазных парламентарыяў, наміраліся тады над мірнымі заклікамі бальшавікоў, яны лічылі вайну непазбежнай, яны шчыра верылі, што вайна — натуральная і неват неабходная з'ява. Сёння іх пераемнікі, сабраўшыся на свой форум, заявілі: «У чалавечтва няма іншага выбару: разрадка не мае разумнай альтэрнатывы. Мірнае суіснаванне — адзіная прымальная аснова ўзаемаадносін між дзяржавамі, асабліва ў наш ядзерны век».

Што гэта — цяжкае ўсведамленне небяспекі разумнымі людзьмі? Вядома, так. Але не толькі. Гэта — вынік шматгадовай, настойлівай, упартай, цяжкай працы нашай Камуністычнай партыі, нашага ўрада, партый і ўрадаў сацыялістычных краін, усіх камуністаў і прагрэсіўных людзей свету. Без такой працы не ўтварылася б магучая плынь барацьбы за мір ва ўсім свеце. Аб небяспецы трэба напамінаць, супроць яе трэба мабілізаваць і згуртаваць людзей.

Міралюбівыя сілы, якія змагаюцца за жыццё і шчасце народаў, маюць перад сабой ма-

гутных праціўнікаў — фабрыкантаў зброі, генералаў-гарыль, палітыканаў-ястрабаў, сіянісцкіх інтрыганаў, імперыялістычныя ўрады і ваенныя блокі — усіх, хто жыруе на гонцы ўзбраенняў, хто за свае класавыя інтарэсы і сваё панаванне гатоў утапіць мільёны людзей у моры крыві. Змаганне прыхільнікаў міру — супроць іх. Таму Саветны форум міралюбівых сіл заклікаў грамадскасць усіх краін «рашуна выступіць супраць усіх канцэпцый фатальнай непазбежнасці гонкі ўзбраенняў і немагчымасці раззбраення», супроць свайго роду псіхалагічнай інерцыі — небяспечнага прызвычывання жыцця на горах зброі». Форум заявіў аб жыццёвай неабходнасці ўмацавання разрадка, надання ёй універсальнага характару.

Тыя рэакцыяныя сілы, што не ўяўляюць свайго паразітычнага росквіту інакш, чым на горах зброі, у апошні час рынуліся ў атаку на міралюбіваю савецкую палітыку. Як і належыць, тон задаў ЦРУ. Шабаш ведзмагаў пачала буржуазная прэса. Аб чым вярхал? «Саветы рыхтуюць агрэсію», «Саветы заўтра зробіць першы ўдар» і гэтак далей.

«За ўсім гэтым, — сказаў, выступаючы ў Туле, Л. Брэжнеў, — адчуваецца націск найбольш агрэсіўных сіл імперыялізму, ваенных і ваенна-прамысловых колаў, палітыкаў, якія загразлі ў антысавецкім, «ястрабаў», як іх звычайна называюць на Захадзе. Іменна па іх заказу разведвальныя органы, штабы і розныя інстытуты складаюць пухлыя даклады і трактаты, дзе без ладу гавораць аб палітыцы Савецкага Саюза, аб мерах, якія прымаюцца ім для ўмацавання абароназдольнасці... Шчыра кажучы, ужо надакучыла гэта траскатня».

У той час, калі «ястрабы» ў сваіх багатых палацах-гіёздах пры маўклівым адабрахні ўпльвовых палітыкаў упіваюцца сваі-

мі кіпцюрамі ў разрадка і выпускаюць ману аб неіснуючай савецкай «агрэсіўнасці», Л. Брэжнеў гаворыць: «Ад імя партыі і ўсяго народа я заяўляю: наша краіна ніколі не стане на шлях агрэсіі, ніколі не падыме меч супроць іншых народаў».

Шчырыя, праўдзівыя словы! Краіна, якая ў мінулай вайне страціла 20 мільёнаў людзей, працітанне і шчасце якой звязана толькі з мірам, не можа быць і не будзе агрэсарам.

«Не мы, — выкрывае «ястрабіную» млы, — Л. Брэжнеў, — а пэўныя сілы на Захадзе раскручваюць усё новае і новае віткі гонкі ўзбраенняў, перш за ўсё ядзерных. Не мы, а гэтыя сілы, кідаючы сотні мільярдаў у бяздонную бочку ваенных падрыхтаванняў, з'яўляюцца ініцыятарамі разбухання ваенных бюджэтаў. Іменна гэтыя сілы, дзейнічаючы пад ілжывай прычынай «савецкай пагрозы», прадстаўляюць агрэсіўную лінію ў міжнароднай палітыцы нашых дзён».

Так яно і ёсць. Гэткую ж думку выказаў і маскоўскі форум прадстаўнікоў 115 дзяржаў — людзей самых розных нацыянальнасцей, рэлігійных перакананняў і палітычных поглядаў. Іх думкі супалі з думкамі і ацэнкамі кіраўніка савецкіх камуністаў. Так правялася адзіства людзей, што згуртаваліся дзеля ўхілення небяспекі вайны.

Гэта адзіства трэба мацаваць і пашыраць, бо для лепшага жыцця людзей зроблена яшчэ далёка не ўсё, а для знішчэння іх — ужо занадта многа. Гэты міралюбівы рух неабходна падтрымліваць усімі сродкамі і сіламі, зрабіць яго такім непераададным і імклівым, каб ён заганяў усе перапоўненыя падвалы з атамнай зброй. Іншага выхаду няма. «Зрабіць мір трывалым, непарушным, — вызначыў высакародную мірную стратэгію Л. Брэжнеў, — няма задачы больш надзённай і жыццёва важнай».

They speak for themselves

It has become a fine tradition, that every summer children of our compatriots from abroad have a rest in a pioneer camp near Minsk. And so last year a group of children from Belgium and Canada spent a whole month in Zelyony Bor Pioneer Camp. After their departure we received letters from Canada in which the boys and the girls are sharing their impressions of their stay in our Republic. Today we print some of these letters.

On behalf of the Beryozka School of Language and Dance Parents Committee, I would like to thank you for the warm and friendly welcome given by the Byelorussian Society "Radzima" to our children, on their recent trip to Byelorussia.

Our children voiced various impressions of their trip; some enjoyed meeting the children of other countries; some enjoyed visiting historical sights; some enjoyed the shopping areas; some enjoyed meeting family relatives — and all enjoyed your marvellous ice-cream!

Once again, I would like to thank you all for helping to give our children this unique and wonderful opportunity of visiting Byelorussia. We hope, that many more of our children will be fortunate enough to visit your country in the not too distant future.

I am forwarding to you the letters written by the children individually.

Yours sincerely,

Ledia ZUK,
Secretary of the Beryozka School of Language and Dance.

As a group leader for the children from Toronto (Canada), I would like to thank you for giving me and the children the opportunity of visiting Byelorussia, Minsk and the Zelyony Bor Pioneer Camp.

I would like to visit your Republic again sometime in the not too distant future and per-

haps visit other cities there and I would like to visit some other pioneer camps, perhaps a sports camp; to see the different activities offered to the children during the summer.

Thank you once again,

Nita MISKEVICH.

In the Zelyony Bor pioneer camp I have learned much about the culture and the history of the Soviet Byelorussia.

May I suggest that in the future the camp's administration may look into having more sports and gymnastics activities.

I would like to mention also that this trip has made it possible for me to meet my Father's relatives in Minsk. That alone was a thrilling experience.

I was extremely impressed that after such a devastation brought upon by the war, there is no sign of destruction in Minsk. After witnessing some of the war-time movies, visiting the Byelorussian State Museum of the History of the Great Patriotic War, the Memorial Complex Khatyn and the Barrow of Glory, my desire is to say «Her» to war and «Da» to peace.

In conclusion I would like to say that the trip to the native land of my parents will always be a pleasant memory as well as an educational experience.

Yours truly,

Brian BURLACOFF.

We had the opportunity not only to stay at the pioneer camp, but we also were able to see the beautiful country and many historical cities.

I will always remember this trip and I am very grateful I was able to have such an experience at my age. I stayed at the Zelyony Bor only for a few days, and although I did not experience what the other children did I would like very much to come back someday.

Yours sincerely,

Sharon BURLACOFF.

My month in Byelorussia at the Zelyony Bor went by very quickly. I had a wonderful time, made many friends.

Thank you for making my stay so enjoyable.

Stephan CARLTON.

I would like to thank the Byelorussian Society «Radzima» for the kindness and hospitality they gave to us. My impression of the USSR was an excellent one.

Sincerely,

Alan DROZD.

It was a pleasure to have visited the Soviet Union and the pioneer camp at such an age as mine (11), but I am sure it is not the last visit to the Soviet Byelorussia.

Gratefully yours,

Greg KULCHIN.

I enjoyed my trip very much. I realize how fortunate I am to have visited the country of the birth of my parents and grandparents.

Your Canadian friend,

Olga KULCHIN.

When I was in the pioneer camp I realized that the Soviet children were the same as our Canadian children. For some reason I thought that they would be different. I encountered many new words and I learned much more about your beautiful country. Your hospitality was greatly appreciated.

Linda KUNASHKO.

Dear friends,
I had a most enjoyable time at your camp last summer.

I shall never forget my experience in your Great Motherland.

Good-bye for now,

Andrea MALENKO.

During my visit I learned much about the Byelorussian traditions and about the Soviet way of life. This trip meant a lot to me in many ways, but best of all I liked meeting friends and visiting my grandmother's and my grandfather's home-land—Byelorussia.

Debbie PANASUK.

I am writing to tell you how much I have enjoyed my staying at the pioneer camp.

It was a great experience to visit the Soviet Union and to make new friends. I found the tours and trips to be very interesting. I thank you sincerely for an event that I shall remember forever.

Gregory RAYKO.

G. SHIRMA, Chairman of the Presidium of the Byelorussian Society for Cultural Relations with our Compatriots Abroad (Byelorussian Society

"Radzima"), presents gifts to the children from Canada. (July 1976. The Zelyony Bor Pioneer Camp).

Photo by V. ANDRONOV.

'MEZHDUNARODNAYA KNIGA' EXPORTS BOOKS TO 130 COUNTRIES

By **Yuri LEONOV,**

the Chairman of V/O "Mezhdunarodnaya Kniga"

PEOPLE abroad are very interested in the history of our revolutionary reforms, so the demand for books, newspapers, magazines that tell how and what Soviet people have achieved and about the Soviet way of life has been growing steadily.

Every year "Mezhdunarodnaya Kniga" exports tens of millions of books, millions of complete sets of newspapers and magazines, vast quantities of records, film strips and slides and stamps for collectors to more than 130 countries.

"Mezhdunarodnaya Kniga" has no subsidiaries abroad but some 500 firms around the world buy our books on ordinary commercial terms, and the number of business partners keeps multiplying. In 1971-1975 more than a hundred firms started buying from us.

BOOKS FOR ALL TASTES

We offer some 20-22,000 new titles of books to foreign firms, more than a thousand new records, and some 4,000 different newspapers and magazines.

Our foreign customers have a very wide range of interest. Take social and political books and magazines, for instance. In 1971-1975 our exports in this category went up 150 per cent. Of course, the unprecedented growth of political and national awareness attracted millions of new people in Asia, Africa and Latin America to active public life. They want to understand the laws that govern social

progress, see which path their country will take and choose their allies. Soviet books and magazines give a sound and objective analysis of the most complex problems of our time.

The Soviet people's world outlook, ideals, ethics, then way of life are shown well and vividly by Soviet authors. Gorky, Mayakovsky, Sholokhov, Simonov, Garmatov, Aitmatov and dozens of others have created masterpieces that are an essential part of world literature.

The revolution in science and engineering has touched all countries and all spheres of activity and has inevitably increased the popular interest in science, engineering and industry. Hence Soviet books and magazines are indispensable.

Children's books, as the whole world knows, play an important part in Soviet life. Some of the best Soviet writers, teachers, scholars write for children. The high standard of Soviet children's books is recognized in all countries. So it often

happens that the foreign orders for many children's books exceed planned editions.

Almost half of the books and two-thirds of the periodicals ordered from abroad are in Russian, which gives some indication of the desire for information about our country in the original.

IN ENGLISH, FRENCH, SPANISH, ARABIC...

People who know no Russian can also read our books and periodicals. From year to year the export of editions printed here in English, French, Spanish, Arabic, Hindi and other languages keeps growing — from such Soviet publishers as Progress, Mir and Malysk. A great variety of subjects, well translated, edited and printed sell very well.

Catalogues, prospectuses and other advertising matter are not the only source of information of what "Mezhdunarodnaya Kniga" offers. For every year, we hold book, newspaper, magazine, record and

stamp exhibitions (on our own or with our foreign partners) in some 60-70 countries. We also take part in all the international fairs of books and other commodities. In many cases our goods are sold, not only exhibited.

INTEREST IN LIFE ABROAD

Observers often mention the Soviet people's interest in the history, culture and life of other countries. "Mezhdunarodnaya Kniga" helps to satisfy this curiosity. To supply trade agencies, public libraries and research institutions we import every year upwards of 20,000 different newspapers and magazines and 70,000 titles of books from other countries, as well as a wide range of records and stamps. We often import more than we export. For instance, in 1975 we exported 681,000 roubles' worth of printed matter to the USA and bought 1,955,000 roubles' worth. Our exports to Britain were valued at 210,000 roubles and our imports 1,191,000 roubles. And the picture was the same for France, the FRG, Switzerland and the Netherlands.

Taking into consideration the numerous requests of Soviet citizens and in keeping with the Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe, "Mezhdunarodnaya Kniga" keeps expanding its range of imports.

We are convinced that the exchange of publications and other educational and cultural commodities will continue to grow, and are anxious to do our bit provided that the laws and customs of all countries are respected.

ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА И КОММУНИСТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ

Леонид Ильич Брежнев, отметивший недавно свое семидесятилетие, — лидер правящей в СССР Коммунистической партии, заметил в интервью Французскому телевидению, что круг вопросов, которыми занимается Политбюро ЦК КПСС и он, как Генеральный секретарь ЦК, «значительно шире, чем у руководителей на Западе». «Здесь и идеальная жизнь партии и общества, и экономика, и социальные проблемы, и развитие социалистической демократии», — пояснил Брежнев. И добавил: «Немалых усилий требуют и международные дела».

Ведущий политический и государственный деятель, естественно, не ставил перед собой задачи объяснить в кратком интервью роль и место Коммунистической партии Советского Союза во внешнеполитических делах. Участие же это, точнее всего определяющееся формулой «партийное руководство внешней политикой и дипломатией», уходит корнями ко времени рождения Советского государства.

ОПЫТ ПЕРВЫХ ЛЕТ

«Ни один важный политический или организационный вопрос не решается ни одним государственным учреждением в нашей республике без руководящих указаний ЦК партии», — писал некогда Ленин.

Особая роль Коммунистической партии в СССР? Именно так. И связана она отнюдь не только с однопартийностью политической системы в СССР, сложившейся исторически. Главное — масштабность и характер задачи, которую первой в мире взяла на себя партия Ленина: задачи научного управления обществом и государством, построения общества принципиально нового типа, не знающего эксплуатации человека человеком.

Имеет ли партия моральное право осуществлять директивное руководство всей политической системой — и внешней в том числе? Безусловно, ибо КПСС — это не горстка профессиональных политиков, а многомиллионный передовой отряд всех трудящихся, политический, моральный и интеллектуальный цвет страны. А право, закрепленное законом? Статья 126 Конституции СССР прямо определяет Коммунистическую партию Советского Союза как «руководящее ядро всех организаций трудящихся, как общественных, так и государственных».

Как конкретно руководила партия внешней политикой в первые годы после Октябрьской революции?

Самые сложные и ответственные вопросы внешней политики Советского государства рассматривались на съездах и конференциях партии, пленумах Центрального Комитета, постоянно находившихся в поле зрения созданного в 1919 году Политбюро ЦК Российской Коммунистической партии (большевиков).

Важнейшее значение придавалось деятельности Центрального Комитета. Именно ЦК отвечал за претворение в жизнь установок, выработанных съездами и конференциями партии.

Ну и, наконец, особую роль в решении внешнеполитических вопросов играло Политбюро Центрального Комитета партии, где, по словам Ленина, обсуждались «многие мелкие и крупные вопросы о «ходах» с нашей стороны в ответ на «ходы» заграничных держав...»

РАЗРЯДКА — ДЕТИЩЕ ЛЕНИНСКОЙ ПАРТИИ

Ясное понимание перспектив, глубина и точность оценки положения дел, реализм, сочетание высочайшей принципиальности с гибкостью —

все эти черты внешней политики Коммунистической партии во времена Ленина КПСС сумела не только в полной мере сохранить, но и развить. Об этом говорит ее деятельность на международной арене в последнее десятилетие.

В заслугу КПСС все миролюбивое человечество ставит сегодня разработку комплекса конструктивных и реалистических предложений по главным вопросам современной международной жизни.

Эти предложения были сформулированы в Программе мира, выработанной XXIV съездом партии (1971), в Программе дальнейшей борьбы за мир и международное сотрудничество, за свободу и независимость народов, принятой XXV съездом КПСС (1976), и в ряде других важнейших партийных и государственных документов.

Партия определила пути, формы и методы претворения в жизнь намеченной программы перестройки межгосударственных отношений, разрядки напряженности, преследующей целью создания прочного и длительного мира на земле. Особое значение в этом плане имеют предложения по обеспечению на коллективной основе мира и безопасности в Европе и в Азии, по обузданию гонки вооружений и осуществлению разоружения, по налаживанию равноправного и взаимовыгодного экономического сотрудничества между государствами.

Выводы и предложения КПСС, нашедшие отклик у реалистически мыслящих кругов на Западе, конкретные шаги по реализации этих предложений открыли качественно новый этап в борьбе Советского Союза и других государств социалистического содружества, всех миролюбивых сил за всеобщий мир и безопасность народов, за социальный прогресс человечества.

КАК ВЫРАБАТЫВАЮТСЯ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ

В Уставе КПСС определено, что съезд — верховный орган Коммунистического партии Советского Союза — «определяет линию партии по вопросам внутренней и внешней политики, рассматривает и решает важнейшие вопросы коммунистического строительства». Эта линия формулируется в Отчетном докладе Центрального Комитета съезду, в выступлениях руководителей КПСС и Советского государства, в итоговых документах, директивах, резолюциях, в заявлениях и обращениях съезда по актуальным международным вопросам.

Концентрированным выражением коллективного разума и воли партии являются регулярно проводимые пленумы Центрального Комитета, на которых обсуждаются ключевые проблемы международного положения, важнейшие внешнеполитические акции КПСС и Советского государства. С докладами на пленумах выступает, как правило, Генеральный секретарь ЦК КПСС. В постановлениях пленумов определяются актуальные задачи КПСС и Советского правительства в сфере внешней политики. С октября 1964 по октябрь 1976 года, например, состоялось 36 пленумов ЦК КПСС. На большей части их специально рассматривались кардинальные вопросы международного развития и внешней политики КПСС.

В осуществлении международной политики Коммунистической партии и Советского государства сегодня, как и десятилетия назад, особое место занимает деятельность Политбюро ЦК КПСС.

Под непосредственным руководством Политбюро осуществляются подготовка и

проведение важнейших внешнеполитических инициатив КПСС и Советского государства. На заседаниях Политбюро обсуждаются текущие и долгосрочные мероприятия в области внешней политики, рассматриваются и утверждаются соответствующие документы по актуальным вопросам международной политики, подводятся итоги важнейшим акциям. За пять лет, прошедших между XXIV и XXV съездами КПСС (с марта 1971 по февраль 1976 г.), Политбюро провело 215 заседаний, большое место в его работе занимали вопросы внешней политики.

В условиях сложной международной обстановки ЦК разработал и осуществил серию мер, направленных на претворение в жизнь Программы мира. Как показало время — мер, хорошо сбалансированных, действенных, перспективных. И разработка, и осуществление этой программы непосредственно связаны с именем Генерального секретаря ЦК КПСС Л. И. Брежнева.

«БРЕЖНЕВ — ЭТО ПЕРСОНИФИЦИРОВАННЫЙ ДИНАМИЗМ ДИПЛОМАТИИ РУССКИХ»

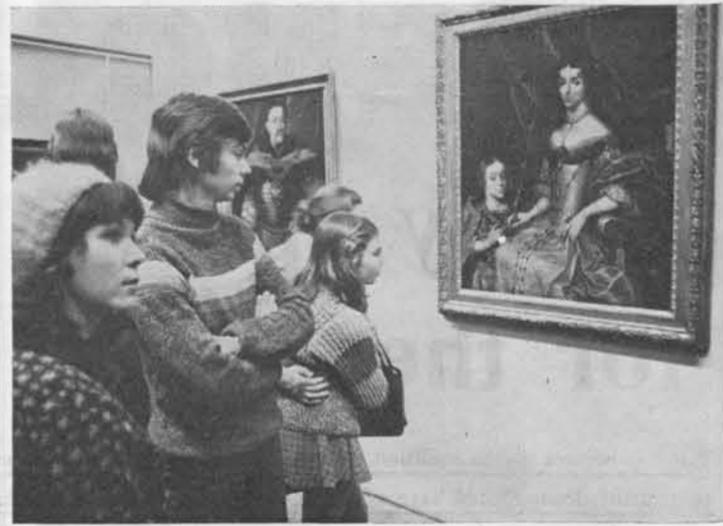
Эти слова, сказанные в частной беседе известным западноевропейским ученым, кажутся мне чрезвычайно точными.

На наиболее важных и ответственных переговорах Л. И. Брежнев выступает одновременно и как руководитель Коммунистической партии и как член Президиума высшего органа государственной власти — Верховного Совета СССР. Важнейшие документы межгосударственного характера скреплены подписью Генерального секретаря ЦК КПСС. В качестве главы делегации СССР Генеральный секретарь ЦК КПСС подписал и Заключительный акт Совещания по вопросам безопасности и сотрудничества в Европе. Он возглавлял советские делегации на важнейших переговорах, проходивших в СССР. С апреля 1971 по декабрь 1976 г. Брежнев более 300 раз принимал политических, государственных и общественных деятелей, парламентариев, послов, представителей деловых кругов, ученых и журналистов зарубежных стран. К этому надо добавить более 250 его обращений с посланиями и приветствиями, выступлений на митингах, собраниях и по телевидению по актуальным проблемам современности, волнующим широкие слои населения во всем мире. Высокая активность и, что особенно важно, высокая эффективность деятельности позволили Леониду Брежневу внести значительный вклад в утверждение генерального курса СССР на разрядку международной напряженности, укрепление доверия и взаимопонимания и развитие сотрудничества между Востоком и Западом.

То главное, во что трансформировались многолетние усилия партийного и государственного руководства СССР, других социалистических стран, выражено в речи Л. И. Брежнева на октябрьском Пленуме ЦК КПСС будничной, несколько даже суховатой фразой. «...Удалось», — заявил Генеральный секретарь ЦК, — отодвинуть угрозу ядерной войны, сделать мир более надежным, более прочным».

Но люди доброй воли знают, что стоит за этой фразой. Как знают и другое: Советский Союз, его Коммунистическая партия не считают борьбу за мир завершённой и продолжают ее с прежней энергией.

Андрей СТЕПАНОВ,
кандидат исторических наук.

Большая часть 80 творцов польского партерного живописи XVII—XVIII столетия включены в экспозицию выставки, что открылось в залах Дзяржаўнага мастацкага музея БССР. Яна праводзіцца па плану культурнага супрацоўніцтва паміж СССР і Польскай Народнай Рэспублікай і з вялікім поспехам экспанавалася ў Маскве і Ленінградзе.

Сабраныя з калекцыяў нацыянальных музеяў Варшавы, Кракава, Лодзі, Познані і іншых месц, узоры старадаўняга партерна даюць савецкаму глядачу добрую магчымасць пазнаёміцца з развіццём аднаго з багацейшых жанраў польскага выяўленчага мастацтва на працягу двух стагоддзяў.

НА ЗДЫМКУ: у зале выставкі.

Фота В. ВІТЧАНКІ.

«АРФЕЙ СПУСКАЕЦА ў ПЕКЛА»

Невялікі гарадок у адным з паўднёвых штатаў ЗША. Сюды ў пошуках работы прыязджае са сваёй нязмэннай спадарожніцай — гітарай 30-гадовай Вэл Зейер. Лейдзі Торэнс, прыгожая гаспадыня невялікага магазіна, згаджаецца ўзяць яго на пасадку прыказчыка — яе муж Джэйб цяжка хворы і не можа весці справы...

Новая работа Гродзенскага драмтэатра — спектакль «Арфей спускаецца ў пекла» па п'есе амерыканскага драматурга Тэнесі Уільямса — раскавае аб уладзе насілля і горчаты адзіноцты, аб каханні, растаптаным жорсткім светам, дзе ўсё прадаецца і купляецца.

Спектакль пастаўлены галоўным рэжысёрам тэатра Уладзімірам Караткевічам, мастацкае афармленне Мікалая Якуніна, музычнае — Сяргея Кліменкі.

УЛАСНАЯ МАНЕРА ВЫКАНАННЯ

Заслужаную артыстку БССР Вольгу Шутава цяжка застаць дома. Яе песні гучаць амаль па ўсёй Беларусі, ёй аплаўдзіваюць у многіх гарадах і вёсках краіны.

Імя Вольгі Шутавай з'явілася на афішах Белдзяржфілармоніі каля дзесяці гадоў назад. Яшчэ ў школе Вольга спявала ў хоры. Пазней выступала ў канцэртах мастацкай самадзейнасці ў Брэсцкай вобласці.

Імяна ў самадзейнасці, — раскавае спявачка, — я знайшла сваю манеру выканання, свой рэпертуар, а галоўнае — вызначыла свае адносіны да песні.

Народныя песні ў выкананні В. Шутавай ніколі не бываюць «музейнымі». Яна ўмее перакінуць нябачны мосцік ад старой песні, якая вякі праслужыла людзям, да новай — савецкай. Прыгажосць традыцыйных знаёмых мелодый плаўна пераліваецца ў наядуна створанае. І калі яна выконвае «Я люблю сваю зямлю», «Валгалградская бярозка», «Іванька малодзенькі» і многія іншыя, яны гучаць як прызнанне — сардэчнае, чыстае, высокае.

Калі ў Швенцель праходзілі Дні беларускай культуры, прэса адзначала: «Зоркай групы з'явілася былая медыстра Вольга Шутава — цяпер салістка Беларускай дзяржаўнай філармоніі ў Мінску». Выкананне ёю народных песень зрабіла яе вядомай за межамі СССР. Спявачка пакідае незабыўнае ўражанне сваім голасам, дастаўляе шмат прыемных мінут публіцы.

«ТОЛЬКІ БЛІЗКІХ ЗБЛІЖАЕ РОСТАНЬ»

Сярод навінак нашых кнігарань з'явілася і сціплая кніжачка Ніны Мацяш «Ралля сурова».

Пачала яна ў 1970 годзе зборнікам пазіі «Агонь». І вось трэцяе знаёмства чытачоў з нашай маладой паэтэсай.

Як толькі не называюць даследчыкі літаратуры розныя пльні ў прозе і пазіі: ёсць, аказваецца, і «ціхая», і «вясковая», і «гарадская», і «філалагічная»... Добра, што не дзялілі ўсур'ёз пазію на мужчынскую і жаночую. І ўсё ж трэба ацаніць уклад жанчын ва ўзбагачэнне нашай літаратуры. Даволі ўспомніць той факт, што яшчэ Ефрасіння Полацкая, асветніца эпохі Кіеўскай Русі, пісала летапісы, арыгінальныя творы. Вось аж дзе пачатак «жаночай лініі» ў чырвоным пісьменстве! А даследчык літаратуры Адам Мальдзіс называе першымі беларускімі паэтэсамі Эмілію Плятэр і Адэлю з Усэрні. Апошняя, напрыклад, пачала пісаць па-беларуску на паўстагоддзя раней за вядомую нам Цётку.

У дружбе з паэтычнай музай уславілі сваё імя Канстанцыя Буйло, Эдзі Агняцет, Марына Барсток, Данута Бічэль-Загнетава, Вера Вярба, Еўдакія Лось, Ніна Тарас...

А вось толькі некалькі імён з маладзейшага пакалення паэтэс: Любоў Філімонава, Галіна Каржанеўская, Вольга Іпатава, Валяніна Коўтун, Таіса Бардар, Святлана Каробкіна, Раіса Баравікова, Нэла Тулупава, Люба Тарасюк...

Як ні ў якія іншыя часы, сёння трэба было б гаварыць аб такой з'яве, як жаночасць пазіі, бо ўплыву вышэйпералічаных імён на стан нашай літаратуры, канешне, вялікі. І гонар таму даследчыку, хто будзе вывучаць асаблівасці творчасці паэтэс.

Мы ж сёння выкажам толькі некаторыя ўражанні ад зямлі-

ПАКЛАНІЦА СВАЙМУ НАРОДУ

Рыгору ШЫРМЕ—85 год

«Чароўнымі, сардэчнымі песнямі спавіта наша звонагалосая беларуская зямля. Дзе б ні было чалавек, дзе б ён ні хадзіў, дзе б ні ездзіў, а заўсёды ў яго сэрцы жыве родная мелодыя, як успамін аб той зямлі, што ўзгадала яго і дала ў далёкую дарогу найудоўнейшы скарб, — задушэўныя беларускія песні. Вясельныя і сумныя, жартоўныя і працяжныя — яны нашы вечныя спадарожнікі ад бязвольных дзён маленства да сівізны. Яны дапамагаюць нам, старым, захоўваць духоўную маладосць, якая не баіцца сівых валасоў, а маладым дае магутныя крылы, і ў кожным выклікае энтузіязм і непахіснае перакананне ў перамозе добра над злом, над сіламі цемры і прымусу».

Гэтыя радкі належачы народнаму артысту Савецкага Саюза Рыгору Раманавічу Шырме. Яны — і аб ім самім. Старэйшыне беларускага мастацтва споўнілася 85 год, але ён па-ранейшаму малады. Малады духам, думкамі, справамі. Моцны сувяззю са сваім народам, з яго песняй, збіранню, апрацоўцы, нястомнай прапагандзе якой прысвечана ўсё жыццё.

Бадай, ніводзін артыкул, ні адна радыё- і тэлеперадача пра Р. Шырму не абыходзіцца без слоў: «Песня стала спадарожніцай яго жыцця з маленства» або «Імя Шырмы мы перш за ўсё звязваем з нашай народнай песняй».

Рыгор Раманавіч Шырма нарадзіўся ў вёсцы Шакуны на Гродзеншчыне ў беднай сялянскай сям'і. Тут упершыню пачуў ён родную песню, заслухаўся, спасцігаючы яе мудрасць, адкрываючы для сябе яе прыгажосць.

...Эвакуіраваны ў час першай сусветнай вайны Сядлецкі настаўніцкі інстытут, у якім вучыўся Р. Шырма, апынуўся ў Яраслаўлі. У гэтым жа горадзе было многа беларусаў-бежанцаў. Ідучы раніцай на лекцыі, студэнты амаль кожны дзень сустракалі мужыкоў з маленькімі трунамі. Дзеці паміралі ад голаду. Як было глядзець на такое гора!

Студэнты абралі камісію, абследавалі трушчобы, дзе жылі бежанцы, арганізавалі прытулак для дзяцей беднякоў. А каб неяк апаляціць выдаткі на іх утрыманне, вырашылі падрыхтаваць этнаграфічную праграму.

— Вось тут і высветлілася, — успамінае Рыгор Раманавіч, — добра ведаюць у нас рускія песні, украінскія, але ніхто не чуў беларускіх. Горка і прыкра мне стала. Я пасля гэтага вырашыў пакланіцца свайму народу. І пайшоў збіраць песні.

Архаікай, нікому не патрэбнай старыной называлі беларускую песню, і тое, што збіраўся зрабіць Р. Шырма, было сапраўдным грамадзянскім подзвігам. Ён разумее, што без фальклору, народнага меласу не зможа развівацца і прафесійнае мастацтва. Рыгор Раманавіч быў кампазітарам і ўдзячыў рускаму кампазітару А. Грачанінаву, які ў 1934 годзе ў кнізе «Маё музычнае жыццё», выдадзенай у Парыжы, напісаў: «Працуючы ў Маскоўскай этнаграфічнай камісіі, я

меў магчымасць пазнаць песні ўсіх народнасцей Расіі, з якіх асабліва па-любіў беларускія».

Рыгор Шырма абышоў і аб'ехаў амаль усю Беларусь, запісаў больш як дзве тысячы песень. Пры Савецкай уладзе стаў укладальнікам не аднаго фальклорнага зборніка, выдаў два тэмы харавых апрацовак народных песень.

Не менш важным, чым збіранне і апрацоўка народнай песні, лічыў Рыгор Шырма яе распаўсюджанне, знаёмства з ёю шырокага кола слухачоў. Песня абуджала нацыянальную свядомасць, расказвала пра жыццё, пра цю, барацьбу народа, клікала ўперад, да святла. У справе прапаганды песні Рыгор Раманавіч надаваў вялікае значэнне мастацтву харавога спеву, падзяляючы думку рускага педагога К. Ушынскага, што «сакрэт гэтага мастацтва ў тым, што хор яднае многа сэрцаў у адно вялікае чалавечэе сэрца».

Яшчэ ў 20-я гады Р. Шырма быў арганізатарам і кіраўніком хору народнай песні ў сябе на радзіме ў Пружанях. Пераехаўшы ў Вільню, ён кіруе хорам беларускай гімназіі, а потым становіцца мастацкім кіраўніком універсітэцкага хору. «Мне з маімі студэнтамі ўпершыню ўдалося паказаць беларускую народную песню ва ўсёй яе прыгажосці і сіле», — расказвае Рыгор Раманавіч. — У 1928 годзе ў канцэрце славянскай песні яна была паўнапраўнай поруч з рускай, украінскай, польскай...

У 1940 годзе, пасля таго як на «крэсы ўсходнія» прыйшла Савецкая ўлада, Рыгору Шырме было прапанавана стварыць прафесійны беларускі ансамбль песні і танца і стаць яго кіраўніком. Вось калі наша песня загучала ў поўную сілу! Дзе б ні выступаў гэты чудаўны калектыў — у беларускай вёсцы ці ў сталіцы нашай Радзімы Маскве, на Далёкім Усходзе ці ў Польскай Народнай Рэспубліцы, — яму заўсёды спадарожнічаў поспех.

У зале людзі радаліся, плакалі, абураліся. Дзяржаўная харавая акадэмічная капэла БССР (такое званне было нададзена ансамблю ў 1957 годзе) стала сапраўднай жамчужынай беларускага мастацтва. Яе нязменным кіраўніком амаль на працягу 30 год быў Рыгор Шырма.

Сустракаючы свой 85-гадовы юбілей, Рыгор Раманавіч гаворыць: «Я радуюся, што беларуская песня ўсё ж перамагла. Што нікому больш не трэба даказаць, якая яна чудаўная. Нядаўна ў Францыю ездзіў наш кампазітар Анатоль Багатыроў. Калі ён прыйшоў у Парыжы ў Саюз музыкантаў, першае пытанне да яго было: «А новыя беларускія творы ў вас ёсць?» Надта любячы там нашу «Зорку Венера». У Карлавых Варах я сам бачыў, як раскупіваюць пласцінкі з нашымі беларускімі песнямі. У Егіпце выпушчана пласцінка — на адным баку плячэ іспанскіх, на другім — шэсць беларускіх песень. Есць пласцінкі з нашай музыкай у Польшчы і Японіі. Адным словам, беларуская песня перастала быць сціплай сялянскай, а ста-

ла дамай высокага культурнага свету».

У мінулым годзе выйшла з друку кніга Рыгора Шырмы «Песня — душа народа». Літаратура — яшчэ адна грань таленавітай натуры гэтага незвычайнага чалавека. У зборнік увайшлі друкаваныя і вусныя выступленні Рыгора Раманавіча ў розныя часы яго жыцця, пачынаючы з 1929 года і да нашых дзён.

«Песня — душа народа» трапіла і да нашых землякоў, і яны не затрымаліся з адказамі. «Кніга Рыгора Шырмы вельмі цікавая, духоўна багатая, чытаць яе трэба павольна, з роздумам», — піша з Бельгіі Марыя Гарох.

Другі наш зямляк, Уладзімір Клішэвіч са Злучаных Штатаў Амерыкі, прачытаўшы гэты твор, назваў яго аўтара «волатам духу і працы». «У Заходняй Беларусі, якая да 1939 года стагнала пад ярмом буржуазнай Польшчы, Р. Шырма пачынаў сваю дзейнасць з самага элементарнага. З'яўляючыся адным з кіраўнікоў Таварыства беларускай школы, вучыў беларускіх дзяцей грамаце ў роднай мове, — піша У. Клішэвіч. — Нялёгка было Шырме ратаваць беларусаў ад духоўнай смерці. На шляху да прыгожай мэты было шмат перашкод, прыйшлося адведаць і краты польскай турмы.

Не адна толькі народная песня захапіла аўтара. Ён добра знаёмы з творамі класікаў беларускай, рускай, сусветнай літаратуры і музыкі. У душы Шырмы — беларускі гонар, прасякнутае глыбокім інтэрнацыяналізмам».

Рыгор Раманавіч Шырма вядзе вялікую грамадскую работу, займае адказную пасаду старшыні праўлення Саюза кампазітараў БССР.

Імя гэтага выдатнага чалавека добра вядома нашым землякам за мяжой. Р. Шырма нязменна ўзначальвае ў нас у рэспубліцы арганізацыю, якая падтрымлівае культурныя сувязі з беларусамі, вымушанымі жыць па-за межамі Ваўкаўшчыны. «Я асабіста ведаю яго і нават даваўся гутарыць з Рыгорам Раманавічам — піша з Канады А. Грыцук. — Душэўны чалавек і надзвычай дружалюбны. Я яго ніколі не забуду». Памятаюць яго, напэўна, і дзеці нашых землякоў, якія прыязджаюць на адпачынак у Беларусь. Ён бывае ў іх у гасцях у піянерскім лагеры, сустракаецца на прыёмах у Беларускім таварыстве «Радзіма», старшынёй прэзідыума якога ён з'яўляецца. Знаходзячыся на гэтай адказнай пасадзе, Рыгор Шырма працягвае нястомны клопат пра тое, каб сумленныя землякі на чужыне мелі праўдзівую інфармацыю аб Савецкай краіне. Ён разумее іх тугу і смутак па Радзіме, спачувае ім і добрым словам, парадамі, справамі стараецца аблегчыць іх эмігранцкае жыццё.

Столькі абавязкаў, столькі неадкладных спраў. Што дапамагае Р. Шырме ў рабоце, адкуль чэрпае ён сілы? На гэта пытанне Рыгор Раманавіч нязменна адказвае словамі: «У роднай зямлі, у свайго народа».

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

ДОЎГАЕ ЖЫЦЦЁ СПЕКТАКЛЯ

Маскоўскі тэатр сатыры паказаў трохсоты спектакль па п'есе А. Макаёнка «Зацюканы апостал». — Сем гадоў назад з гэтай пастаноўкі пачалася творчая дружба нашага калектыву з выдатным беларускім камедыёграфам, — сказаў карэспандэнту БЕЛТА галоўны рэжысёр тэатра, народны артыст СССР В. Плукчак. — Спектакль-памфлет трывала ўвайшоў у наш рэпертуар, і ні адну паездку па краіне або за рубжэ мы не ўяўляем без «Зацюканага апостала».

АРТЫСТЫ З ПУШЧЫ

Вялікім поспехам у гомельскіх глядачоў карыстаецца мясцовы цырк, асабліва новая яго праграма «Звяры Белавежскай пушчы».

Праз аленяў скачучы ваўкі. Ліса без ніякага страху выступае з сабакамі... Амаль год Ташчана і Ігар Вялікія пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтваў рэспублікі М. Марусалава рыхтавалі гэты нумар.

«Артыстаў» бралі ў Белавежскай пушчы яшчэ зусім маленькімі, каб з дзяцінства навучыць іх цыркавому мастацтву. Цяпер дрэсіроўшчыкі мараць аб тым, каб зрабіць цыркавым артыстам і зубра.

Любоў да музыкі, роднай песні прывялі некалі былога фельчара Антона Клімовіча ў мастацкую самадзейнасць. Нягледзячы на ўзрост, ён да гэтага часу з'яўляецца яе актыўным удзельнікам. А вось музычным інструментам для сябе і сяброў-гурткоўцаў Клімовіч майструе сам — навучыўся яшчэ з дзяцінства. За сваё жыццё ён зрабіў шмат гучных, як званы, балалаек і скрыпак.

НА ЗДЫМКУ: Антон Клімовіч. Фота М. Жалудовіча.

ства з новым зборнікам Ніны Мацяш. Імя гэтай паэтэсы за апошнія гады займела своеасаблівае гучанне, і цяпер за ім паўстае чалавек шчырай, змагарнай душы, творца без фальшу, надрыўаў, расчуленасці. Які б не ўзяць верш з апошняй кнігі — гэта разважальная, удумлівая, без позы і воклічаў прамова да чытача. Вось так кротка, шчыmlіва і светла звяртаецца Ніна Мацяш да маці ў вершы «Тры песні»:

Колькі песень ты, мамачка, некалі ведала, — мора!
Калі рэдка спяваецца, мусяць яны забывацца.
А тры песні твае не канчаюцца нават у горы:
Песня працы,
Яшчэ — песня працы,
І зноў — песня працы.

Паэтычны радок Ніны Мацяш натуральны, як дыханне. Нават калі паэтэса піша аб вялікім пачуцці — каханні, ён не захлапваецца, не трымціць у саладжавай спешчанасці:

Калі чым насцярожыла, забудзь.
На незалежнасць я не пасягаю.
Мне б толькі твае вочы прысягалі,

А будзь такі, як ёсць.
Ты толькі будзь!

Мне здаецца, што будзь ты рыцар ці не рыцар, але калі да цябе звярнулася з такімі словамі жанчына, ты не зможаш яе пакрыўдзіць, здрадзіць нават у помыслах. Бо побач сэрца, якое прамаўляе любаму:

Чакаю цябе. Так жаўронак світанна чакае,
З чужой чужаніцы дадому вярнуўшыся ўночы.

Ніна Мацяш піша проста. Але гэта тое «проста», якім характарызаваў на пачатку стагоддзя вялікі рускі пісьменнік Максім Горкі творчасць Якуба Коласа і Янкі Купалы.

Ніну Мацяш упершыню ўбачыў я на нядаўнім з'ездзе пісьменнікаў БССР. Яе воблік з нерастрачанымі рысамі пшчоты, якімі памячае чалавек юнацтва, выглядаў вабным, ласкавым. Пярлінка яе душы, аздобленай спалохамі разумных вачэй, харошай усмешкай, здаецца, саргавала кожнага, хто далучаўся да яе сяброўны.

Днямі, толькі думаючы пра аўтара зборніка, але яшчэ не прачытаўшы саму кніжку, запісаў некаторыя думкі для вострага гэтай рэцэнзіі. І — дзіўна! Гар-

таючы кніжку, цяпер спатыкаю ў ёй як бы ілюстрацыі да маіх роздумаў. Вось так сказаць магла толькі Ніна Мацяш:

Зноў, як некалі, толькі ў добрае веру.

Зноў, як колісь, пшчотай заходзіцца сэрца. Толькі белая замець. Ні гора. Ні смерці.

Белы вір раўнавагі. Ні здрады. Ні звады. Не канчайцесья, вейце, мае снегапады...

Як мне не хочацца гаварыць аб тым, што Ніна Мацяш — чалавек суровага лёсу, перажыла столькі выпрабаванняў, пры якіх не раз можна было б сарвацца слабай душой. Але той, хто не ведае яе горасцей, не даведаецца пра іх і з яе вершаў. Бо Ніна Мацяш у жыцці і ў паэзіі не спекулюе на сваіх душэўных ці фізічных пакутах, і ў той жа час — якая мужнасць! — яе аптызм не найграны, не прымітыўна-бадзёраны.

Праглядаючы нядаўна рэспубліканскую выстаўку твораў мастакоў з усіх абласцей Беларусі, яшчэ раз прыгадаў думку, што для мастацтва няма ні «цэнтра», ні «перыферыі». Як

гэта было ў вяках — у невядомым да гэтага зацішным месцы зямлі нашай нараджаўся нейкі асветны асяродок, дзе перапісчыкі, летапісцы, друкары, дыдаскалы прысячалі сваю працу айчыне. «Перыферыі» ў мастацтве няма. Есць душы — глыбокія і плыткія, высокія і дробязныя. І дзякаваць небу, што таленавітымі, дзейнымі, змагарнымі людзьмі, як паэт і грамадзянін Ніна Мацяш, зямля наша багатая.

Як шпак вясновым спевам азначае межы сваіх уладанняў, так і па гімнах песнятворцы вызначаюць людзі, дзе — на шары зямным — мацярык паэта, яго Бацькаўшчына. Белаазёрск на Брэстчыне стаў паэтычнай «сталіцай» Ніны Мацяш. І яе паэтычны голас — гэта выпраменьванне любві і прагі жыцця — на ўвесь абшар мілай Радзімы:

Я ж чую, чую: плодная вада Упарта акрынічае карэнне Маё; і я — за продак, за сябе —

Распростаю спіну, увесь цягнуся.

Ідучь у задуменні, не ў журбе

У песню арабіны Беларусі.

І ў гэтую песню ідуць не толькі арабіны Ніны Мацяш, але і яе лёс, яе любоў да нас і наша любоў да яе, бо «толькі блізкіх збліжае ростань».

Па добрай багдановічускай традыцыі, аўтарка кнігі «Ралля суровая» выносіць на суд чытачоў не толькі свой уласны паэтычны здабытак, але і вялікую нізку перакладаў вершаў польскіх і французскіх паэтаў. Выпускніца Мінскага дзяржаўнага інстытута замежных моў, Ніна Мацяш даўно перакладае творы французскай, нямецкай, польскай класікі, сучасных аўтараў. У згаданай кнізе — вершы Юліяна Славацкага, Уладзіслава Бранеўскага, Яна Гушчы, Беранжэ, Арагона, Элюара, Крысціны дэ Пізан, Шарля Арманскага. Выбар для перакладаў — сугучны настроям, стану душы Ніны Мацяш.

Вось на такіх звычайных прыкладах паэтычнай работы, у дасягненнях, можа, і сціпных, але сумленных, выграненых паэтычных здабытках мы і даказваем, што наша літаратура не толькі нашаму народу, але і ўсясветнай культуры нясе свой дар, і поўнайца прымае на свае скрыжалі дар зваротны.

Сяргей ПАНІЗНІК.

ПА
МАРШРУТАХ
ЧЭРСКАГА

ІВАН ЧЭРСКІ, вядомы геолог і географ, родам з вёскі Свольна Віцебскай вобласці. За ўдзел у паўстанні 1863 — 1864 гадоў быў асуджаны ў салдаты і высланы ў Сібір.

Вызвалены праз пяць гадоў па хваробе ад вайсковай службы, Іван Дзяменцевіч бярэцца за даследчыцкую работу. Ім складзена першая геалагічная карта ўзбярэжжа Байкала, даследаваны ваколіцы Омска, басейны рэк Селенга і Ніжня Тунгуска. Ён любіў гэты дзікі край і імкнуўся адкрыць яго для навукі і свету. Памёр Іван Чэрскі ў 1892 годзе, знаходзячыся ў экспедыцыі ў нізоўях Калымы.

Гэты невялікі ўступ зроблены, каб нагадаць пра лёс вядомага нашага земляка, імя якога ў Сібіры названа не адна геаграфічная слаўтасць. Летась мне давалося пабываць на Калыме і Чукотцы, у мясцінах, дзе некалі працаваў вучоны. Знаёмства з краем пачалося ў маі. На Поўначы яшчэ

ўладарыла зіма. На сопках вакол Магадана ляжаў снег. А ў канцы месяца забушавала раптам вясна, якая цягнулася літаральна тыдзень. Ламаўся лёд на рэках, на сопках сыходзіў снег, буйным суквеццем зелянела тундра, паўночныя кветкі цягнуліся да сонца. Пачалося кароткае лета. Па Калымскаму тракту, які праляг амаль на паўтары тысячы кіламетраў, дабіраем да рыбацкай гавані — пасёлка Нюкля. Таямнічыя фіёрды ў Амахтонскім заліве, вечна белыя шапкі ледавікоў паўвострава Коні, прылівы і адлівы Гаўскай губы. Гэтымі мясцінамі захапляўся Чэрскі. У яго дзённікавых запісах падрабязна пералічана ўсё, што састаўляе цуд узбярэжжа: марскія чайкі, маржы на крыгах пад вясновым сонцам, сібірскія піхты на кручах.

Адной з самых захапляючых была паездка па Калыме. Там, ля вытокаў вялікай ракі, дзе хрыбет Чэрскага дасягае найбольшай вышыні, пачалося будаўніц-

тва Калымскай ГЭС, унікальнай па свайму гідратэхнічнаму вырашэнню. На будаўніцтве Калымскай ГЭС нямала і нашых землякоў, пасланцоў камсамола Беларусі.

У памяці засталіся сустрэчы з аленяводамі Чукоткі, геалагамі Аксумчана, якія вядуць пошукі волава, ртуті, золата і іншых каштоўных металаў. Незабыўныя ўражанні ад падарожжа да фантастычна прыгожага возера Джэка Лондана.

Цудоўная прырода! Але, бадай, самае моцнае ўражанне пакідаюць людзі, мужныя, моцныя духам. Лётчыкі, золатаздабытчыкі, геологі, вадзіцелі, настаўнікі — усё тыя, хто абжывае гэты суровы край.

НА ЗДЫМКАХ: Гаўская губа ў Ахоцкім моры; Сінагор'е — горад будаўнікоў Калымскай ГЭС; рыбак Мікалай БОКАРАЎ; Амахтонскі заліў на Калыме.

В. ДУБІНКА.
Фота аўтара.

ЮНЫЯ ТВОРЦЫ ЛУНАХОДАЎ

Падпарадкоўваючыся промню святла, па невялікай пляцоўцы плаўна рухаецца серабрысты лунаход. Вось ён ідзе направа, затым налева, сустрэўшы перашкоду, спыняецца. Тэлекіруемую мадэль касмічнага ўсюдыхода сканструяваў Віктар Наўрось — член радыётэхнічнага гуртка Брэсцкага абласнога палаца піянераў і школьнікаў. Юны канструктар рыхтуе свой апарат для адпраўкі ў Маскву, на ВДНГ СССР.

Больш як 250 навучэнцаў займаюцца ў гуртках тэхнічнай творчасці палаца. Пад кіраўніцтвам вопытнага педагога, інжынера-механіка І. Шуганова дзеці майструюць дзёночыя радыёпрыборы, тэле- і радыёкіруемыя мадэлі, самаходныя цацкі. Гордасцю юных радыётэхнікаў стаў кіруемы па радыё рэбот, якога яны «вучаць» гаварыць.

Шосты год Палац піянераў — удзельнік ВДНГ. Многія мадэлі, створаныя яго выхаванцамі, адзначаны медалямі і дыпламамі выстаўкі. Цяпер у адным з павільёнаў экспануецца электронны цір для гульні «Ну, пачакай».

Юныя канструктары зрабілі цікавы прыбор для вызначэння пашкоджанняў у схаванай электраправодцы. Гуртковец Федзя Грыцай канчае работу над тэлекіруемым гусенічным пягачом. Мадэль можа дзейнічаць па зададзенай праграме ў аўтаматычным рэжыме. Яна таксама будзе прадстаўлена на ВДНГ.

Суднамадэлісты Палаца піянераў, выступаючы ў мінулым годзе на рэспубліканскіх спаборніцтвах, заваявалі першае месца.

У гуртках тэхнічнай творчасці хлопчыкі не толькі набываюць практычныя навыкі, але і паглыбляюць веды па вядучых прадметах. Для многіх захапленне школьных гадоў вызначыла выбар прафесіі. Былія гурткоўцы Юра Гулянюк, Аляксандр Поташ і іншыя закончылі Ленінградскі караблестраўнічы інстытут і працуюць у канструктарскіх бюро. Многія юнакі паступілі вучыцца ў прафтэхвучылішчы, але па-ранейшаму займаюцца ў старэйшых групах радыётэхнічнага гуртка.

П. СУСІКАЎ.

(ПОРТ)

ВЯСЕЛЬНЫ СУВЕНІР

У мінскім Палацы спорту завяршыўся турнір фігурыстаў па праграме IV зімовай Спартакіяды БССР. Залатыя медалі ўручаны танцавальнай пары Алегу і Людміле Самуйлавым. У парным катанні чэмпіёнамі спартакіяды сталі Мікалай Маргуноў і Вера Андрэічава. Варта дадаць, што крышталны прыз, заваяваны спартсменамі, стаў для іх памятным вясельным падарункам.

Па-за канкурэнцыяй былі нашы маладыя майстры спорту Уладзімір Клячок і Ала Бельская, якія першынствавалі сярод адзіночак.

ТРОЕ З МЕДАЛЯМІ

У Польшчы закончыўся студэнцкі чэмпіят свету па гандболу. Зборная каманда савецкіх студэнтаў заняла другое месца. Сярод узнагароджаных сярэбранымі медалямі трое мінчан: Анатоль Галуза, Валянцін Доўбня і Валерый Богдан.

ПОСПЕХ ШАШЫСТАЎ

Сярэбранымі прызёрамі вярнуліся мінскія шашысты з Усесаюзнага турніра сярод зборных дзіцяча-юнацкіх спартыўных школ на прыз «Вялікія шашкі», які завяршыўся днямі ў Вільнюсе. Гаспадары спаборніцтваў апарэдылі мінчан усяго на паўчакна.

з народнага гумару

СКУПЫ ПАН

— Даў табе, дзедку, грош?
— Даў, пане!
— Ды помні, што даў табе, дзедку, грош!
— На табе, паночку, другі, толькі ўжо не кажы нічога!

СВАЮ СЛУЖБУ ЗНАЕ

Адзін пан пытаецца раз у свайго фурмана, ці той паедзе з ім у вялікую дарогу.
— З вамі, пане, усюды, — адказвае фурман.
— Як гэта ўсюды? Нават у пекла?
— Нават у пекла!
— Але падумаў сабе, што ў пекле надта ж гарача, агонь.
— Нічога, пане, — кажа фурман, — я сваю службу знаю, высаджу пана ў пекла, а сам, як зайседы, буду чакаць перад брамай.

РАХУНАК ШАЎЦОЎ

Шавец, адрабіўшы ў пана, падаў такі рахунак за сваю працу:
«Пану падбіў падноскі і прышыў вушы.
Панскай жонцы напавіў нос і расцягнуў на капыле.

Цётцы прышыў два языкі. Найміццы перапілікаваў падэшвы і перацягнуў заднік».

ДОБРА ЗРАЗУМЕЎ

Пані з брыдкім і страшным тварам, наняўшы фурманку, пытаецца ў фурмана:
— Ваш конь не выверне, ён не баязлівы?
— Нічога, сядайце: ён не будзе назад аглядацца.

ПАКАШТАВАЎ

Селянін прыехаў з гораду і кажа свайму суседу:
— От жа ў горадзе смачныя булкі!
— А ты каштаваў?
— Ды не, я якраз бачыў, як адзін панік ей.

ДЗІЦЯТКА

Аднаго разу сядзелі купцы ў заездным двары. Гаспадыня выйшла з хаты, а хлопчык яе пачаў крычаць па матцы. Крычаў, покуль не змарыўся, а тады змоўк.
— Ну, дзякуй богу, перастай, — кажа адзін купец.
А хлопчык, пачуўшы гэта, адказвае:
— Ага, перастай, адпачну, ды зноў буду.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97.